

Van ouders als zondebokken naar ouders als onderzoekers

Net als vele andere landen kent Frankrijk een samenleving in volle ontwikkeling, die geconfronteerd wordt met complexe sociale problemen. Hierin kunnen ouders gezien worden als deel van de oplossing, eerder dan als deel van het probleem.

DOOR: MARIE-LAURE CADART, MICHELLE CLAUSIER, EMMANUELLE MURCIER EN ELLEN RUTGEERTS - De laatste jaren zijn er in Frankrijk een aantal rapporten verschenen waarin problemen in de eerste levensjaren werden gelinkt aan jeugd-delinquentie en waarbij de rol van ouders in de opvoeding in vraag gesteld werd. In twee van deze rapporten (uit 2004 en 2005) beschreef parlementslid Jacques-Alain Bénisti rechtlijnige ontwikkeling van het kind dat van het rechte pad afdwaalt en in de criminaliteit

belandt. Volgens hem begint dit proces al op driejarige leeftijd met taalproblemen en een gebrek aan discipline. Ouders geven hun verantwoordelijkheid op wanneer het kind ongeveer zeven jaar is, voorvallen van geweld op school en ouderlijke conflicten volgen en de delinquentie begint rond de twaalf of dertien jaar. Het rapport benadrukt het belang van systematische screening op eerste waarschuwingssignalen bij driejarigen, verwoord als bepaalde 'karaktertrekken zoals emotionele af-

standelijkheid, manipulatieve neigingen en cynisme' en er wordt gerefereerd naar 'de kansen om gedragsproblemen, losbandigheid, een gebrek aan emotionele controle, impulsiviteit en een lage morele standaard te erven.'

In 2006 werd een volgend rapport gepubliceerd, onder leiding van senatrice Marie-Thérèse Hermange. Hierin werd aangeraden om al te gaan screenen op risicofactoren, nog voordat de baby het ziekenhuis verlaat, gebaseerd op het opvoedkundig vermogen en de leefomstandigheden van de ouders. Andere rapporten en wetten met betrekking tot ouderschap pleiten eveneens voor screening van (jonge) kinderen.

Ouderlijk gezag

Een van de rapporten – *Het Bockel rapport* – wees op 'het verlies of deels ontbreken van ouderlijk gezag' als een van de oorzaken van

delinquentie. Er wordt een nieuw concept gesuggereerd, het 'Republikeins Ouderschap' (in dit geval Frans), zonder dit te omschrijven, maar vermoedelijk bedoeld als dé standaard om verschillen in onderwijs en opvoeding, zoals gebruikelijk in gezinnen van buitenlandse afkomst, mee glad te strijken. Het rapport stelt een aantal manieren voor om met ouders om te gaan die zogenaamd 'hun gezag niet langer kunnen uitoefenen'. Hierbij worden coaching, oudercursussen en ook verplichte trainings-sessies algemeen beschikbaar gemaakt, met een looptijd die kan verschillen naargelang de problematiek. Het rapport bevat een duidelijk pleidooi voor strafrechtelijke maatregelen. Eén van de hoofdstukken, 'Een nieuw systeem van sancties voor zwak ouderschap', bevat een glijdende schaal van maatregelen en sancties.

In navolging van deze rapporten werden een aantal wetten goedgekeurd, die op dezelfde principes zijn gebaseerd. De wet op gelijke kansen bijvoorbeeld, omvat een 'contract voor ouderlijke verantwoordelijkheid' waarin verplichtingen staan opgesteld voor ouders die zouden falen in hun ouderschap. Worden die eisen niet nageleefd, dan vervalt de kinderbijslag. De wet op preventie van de delinquentie introduceert een nieuwe Raad voor Familierechten en -plichten, opgericht door lokale autoriteiten, om ouders te adviseren met het oog op 'preventie van gedrag dat een kind in gevaar kan brengen of problemen voor anderen kan veroorzaken'. Deze Raden kunnen ook 'contracten voor ouderlijke verantwoordelijkheid' of ouderschaps-cursussen aanbieden.

Al vroeg gelabeld

De rapporten tonen hoe een deterministische benadering, met een automatische link tussen het gedrag van jonge kinderen en latere resultaten, een steeds grotere invloed krijgt. Volgens deze benadering kunnen kinderen bij een zeer vroege screening al op jonge leeftijd gelabeld worden, op basis van behavioristische criteria zonder enige ruimte voor mogelijke verbetering.

Het is ook duidelijk dat hiermee sociale problemen zoals delinquentie geïndividualiseerd worden. Ouders, en enkel de ouders, worden met de vinger nagewezen en beschuldigd, zonder ook de invloed van het sociale, culturele en economische systeem in kaart te brengen. Dergelijk simplistisch denken leidt tot ongenue-

anceerde en vervolgens ineffectieve maatregelen. Een toename van ouderlijk gezag bijvoorbeeld gebeurt niet enkel door het informeren over nationaal heersende gewoontes of door bestraffing van ouders om hun gezag meer te gaan uitoefenen. Hiermee wordt de menselijke dimensie ontkennd en het beperkt een individu tot de som van zijn of haar gedrag.

Ouders als onderzoekers

In 2005 nodigde de Association des Collectifs Enfants Parents Professionnels (ACEPP) ouders uit, meer bepaald die ouders wier stem zelden wordt gehoord, om mee te doen aan een onderzoek over ouderschap binnen het project Universités Populaires de Parents, veelal vertaald als 'ouders als onderzoekers'. Doel is om ouders (momenteel zo'n 250) de mogelijkheid te bieden hun mening over ouderschap te geven. De ouders onderzoeken een specifiek thema, door henzelf gekozen, organiseren publieke debatten met andere ouders, politici en professionals uit het veld om te discussiëren en samen te werken aan de ontwikkeling van lokale initiatieven.

Onderwijs, de overdracht van waarden, consequent opvoeden, gezag en opvoeden in voorsteden werden als eerste onderwerpen gekozen. De resultaten onderstrepen hoe belangrijk het is om ouderschap in een context te bekijken. Bovendien blijkt hoe de invloed vanuit de maatschappij ouderschap moeilijker maakt. Ouders meldden bijvoorbeeld hoe ze zich ondermijnd voelen door kritiek op hun ouderschap in de media met de daarbijhorende aanwijzingen over opvoeding die niet stroken met wat zij aan hun kinderen willen doorgeven. Zulke adviezen kunnen bovendien tegenstrijdig zijn: ouders moeten hun kinderen begeleiden én hun zelfstandigheid bevorderen, ze moeten onafhankelijke ervaringen stimuleren én tegelijk hun kinderen beschermen en grenzen stellen. Ze besluiten dat de samenleving de weg is kwijtgeraakt tussen alle opvoedkundige alternatieven en dat ouders gedwongen worden hiervoor de verantwoordelijkheid te dragen.

DECET - netwerk

In 2008 sloot het Europese netwerk *Diversity in Early Childhood Education and Training* (DECET) zich aan bij de 'Ouders als onderzoekers'-beweging. Het netwerk vindt deze benadering een vernieuwende manier om de dialoog met ouders aan te gaan, om ouders serieus te nemen

als belangrijkste opvoeders van hun kinderen en om hun kennis, ervaring en competenties te waarderen.

Twee DECET-leden uit België en Duitsland hebben het concept van 'Ouders als onderzoekers' vertaald naar hun eigen context. In juni 2010 kwamen meer dan 200 ouders uit de drie landen samen in Gent om over hun onderzoeksresultaten te praten: hoe worden ouders betrokken bij de school van hun kinderen? Welke stappen moeten ze nemen om de juiste hulp te vinden voor kinderen met eventuele gedrags- en ontwikkelingsproblemen? Wat is de relatie tussen armoede en opvoeding: waarom worden ouders met weinig financiële middelen gezien als zwakke opvoeders? Hoe is het om in een sociaal kwetsbare buurt op te groeien waar jonge families wel aanwezig maar niet zichtbaar zijn?

Deze vragen zijn universeel: zorgen, moeilijkheden en twijfels van ouders bij het opvoeden van kinderen in een complexe samenleving stoppen niet bij de grens. 'Ouders als onderzoekers' is erin geslaagd om onderwerpen die ouders interessant vinden en hun analyses van problemen in de relatie met hun eigen kinderen, op de agenda te zetten van 'echt' onderzoekscentrum en dit is niet zonder belang!

Deze benadering en de resultaten van het initiatief hebben grote interesse opgewekt bij professionals en politici. Deelnemende ouders worden uitgenodigd bij het beoordelen van programma's omtrent succes op school en bij docententrainingen, ze worden gevraagd als sprekers op symposia en conferenties over ouderschap. Ouders organiseren zich in verenigingen en engageren zich in de lokale gemeenschap. Op die manier heroveren ze hun rol als ouder en burger.

Inzichten over kinderen zijn de laatste jaren in evolutie. Het gaat niet meer over hoe men ouders moet gaan veranderen, maar over hoe kan samengewerkt worden met ouders en op die manier verandering uit de ouders zelf te laten komen.

Marie-Laure Cadart, Michelle Clausier en Emmanuelle Murcier zijn leden van de Association Collectifs Enfants Parents et Professionnels, Parijs. Ellen Rutgeerts is opvoedkundige bij het Vormingscentrum Opvoeding & Kinderopvang in Gent. Kijk voor meer informatie op www.pasde0deconduite.org.